

שמעתא עמיקתא

גליון מיוחד | בין הזמנים | תשפ"ב | קהילת חניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובב"א

משיעורי

הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א
מו"ץ וראש כולל הוראה רמות ב'

טבילת כלים

כלים חד פעמיים (כגון מנגל)

כלי חד פעמי פטור מטבילה, אפי' אם דוחקין עצמן ומשתמשין בו ב' או ג' פעמים. [אג"מ (יו"ד ח"ג סי' כג) מנח"י (ח"ה סי' לב)]. וי"א שיש להטבילם ללא ברכה. [הגר"ש"א זצ"ל (קונטרס הלכות טב"כ - ישראליון אות לה)]. ונוהגים להקל. [תשובות והנהגות (ח"ד סי' קצב). ועי' באז נדברו (ח"ז סי' עא)].

השתמשות חד פעמית בכלי לא טבול

אסור להשתמש בכלי העומד לסעודה ללא טבילה. ואפילו באופן חד פעמי. ואף כשאין בידו להטבילו כלל (וכגון שאין בור הטבילה פתוח). [נעי' בסמוך לענין השתמשות בכלי סעודה במלון. ואף לדעת הגר"ש"א זצ"ל המיקל שם, מ"מ בכלי השייך לבעליו לא מקילטין, כמ"ש הגר"ש"א זצ"ל גופא בספר טבילת כלים (פ"ד הגה ד). ועי' בזה בשמעתא עמיקתא בגליון קפ"ו]. ומ"מ באופן שאין לו מקום היכן להטביל הכלי, יש עצה לפטרו מטבילה, והיינו על ידי נתינתו במתנה לגוי ולחזור ולקבלו בהשאלה. ומ"מ אין לסמוך על זה אלא עד שיזדמן לו מקווה לטובלו (דאז יקנונו בחזרה מהגוי ויטבלנו כדין). [שו"ע (ססי' קב) וטי"ז (ס"ק יח)].

כלים לא טבולים במלון או צימר של ישראל

כלי סעודה השייכים למלון או צימר וכדומה שבעליהן יהודים, חייבים טבילה, ועל כן אסורים בשימוש כל זמן שלא הטבילום. וי"א שמותר למתארחים להשתמש בהם ללא טבילה. [מנח"ש (ח"ב סי' סו אות ד)]. ואין להקל אלא בשעת הדחק. [תשובות והנהגות (ח"ה סי' רנט). ועי' בדרכ"ת (ס"ק ע' וס"ק פח) ובמנח"י (ח"א סי' מד) ועי' עוד בשמעתא עמיקתא גליונות ק"ג וקמ"ז].

כלים של חשוד על טבילת כלים

כלי סעודה השייכים למי שחשוד על טבילת כלים. אם ידוע לו בודאי שלא טבל אותם, הדין כנ"ל לענין כלי מלון. ואם ספק הוא ואין בידו לברר (וכגון מחמת חשש שיפגע בבעל הבית וכדו'), רשאי להשתמש בהם. [שם].

קופסאות שימורים

קופסאות שימורים שייצרו עכו"ם, יש אומרים שמיד אחר פתיחתם צריך להוציא מתוכם את תכולתם. [חזו"א (טבילת כלים פ"ד סוף הגה ב). וכן נקט בתשובות והנהגות (ח"א סי' תמו-תמוז) בכלי מתכות. ועי' באורחות שבת (ח"א פ"ב סוף הגה ו) דע"כ החזו"א סמך על דברי המהר"ל (קו"א אות קלו ד"ה דע ע"ד) עד שעת הפתיחה]. וי"א שפטורות מטבילה משום שנעשו ארווייל לשימוש רק ע"י ישראל. [הגר"ש"א זצ"ל (שש"כ ח"ב סי' ט הגה ט), אור לציון (הוצ"ח ח"א סי' כח) והצ"ח (ח"ח סי' כז). והמנהג להקל. [הגר"נ"ק זצ"ל (חוט שני שם עמ' רכ אות ו עמ' ריט וחוה"מ עמ' שנ אות א)].

צנצנות קפה

צנצנות קפה וכדו', מעיקר הדין אינן חייבות טבילה עד שתגמר תכולתן. [מההר"ל דיסקין (קו"א אות קל ד"ה דע עוד) משום דבקוה כלי עם משקה א"צ לשפוך המשקה ולהטבילו, דשב ואל תעשה הוי ולא נקרא שימוש. וכן הוא לדעת האג"מ (יו"ד ח"ב סי' מ). וכן פסק האור לציון (ח"א ססי' כד)]. ויש מחייבים. [חזו"א (שם)]. והמנהג להקל. [הגר"נ"ק זצ"ל (חוט שני שם עמ' רכ אות ו עמ' ריט וחוה"מ עמ' שנ אות א)].

להחזיר העזרף (למקילים לעיל)

אם הוציא את המאכל מהקופסת שימורים או הצנצנות ולא השתמש בכל מה שהוציא, מותר להחזיר את הנשאר לקופסה אף על פי שלא טבל אותה. [שש"כ (פ"ט הגה מד בחדש) בשם הגר"ש"א זצ"ל, ע"י ישיב טעמו. ועי' בתשובות והנהגות (ח"א סי' תמו) שכתב שבאופן זה יש לחייב טבילה].

לייחדה לשימוש רב פעמי (למקילים לעיל)

כשאחר השימוש מיחדים אותה לשימוש רב פעמי, י"א שחייבת טבילה. [הגר"נ"ק זצ"ל (שם עמ' ריט אות ו) והאז נדברו (ח"ז סי' עא)]. ויש פוטרים. [אג"מ (יו"ד ח"ב סי' מ וס"י קלו). ובסברתו שם נקט נמי מההר"ל דיסקין (הובא בתשובות והנהגות ח"א סי' תמו-תמוז). וכן יוצא מהחלקת יעקב (יו"ד סי' מב) ושאר הפוסקים שפטור קופסאות שימורים משום שנעשו ארווייל לשימוש ע"י ישראל. וכן פסק האור לציון (שם). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ח].

כלים השמללים

כלים שמללים העשויים מחומר המחייב טבילה, אע"פ שע"י הטבלתם במים יש חשש שיתקלקל, חייבים טבילה. וכדי למנוע לקלוקל הכלי יש לפטרו מטבילה ע"י פירוק חוטי החשמל שבתוך הכלי. [מנח"ש (דפוס נ"ח ח"ב סי' ט) וקובץ תשובות (ח"א סי' א)]. ובאופן שהדבר אינו אפשרי יש עוד עצה לפטרו מטבילה, ע"י נתינתו במתנה לגוי ולחזור ולקבלו בהשאלה. [דרכ"ת (ס"ק קיב) בשם שלחן גבוה (סי' תנא וסי' קכ ס"ק יא), א"ב שן חי (מטות שנה ב' אותיות ח) וא) ומנח"י (ח"ה סי' קכ אות ב). ואף המ"ב (סי' שכב ס"ק לה) אפשר דיודה בנ"ד. ועי' בשמעתא עמיקתא גליונות ק' וקכ"ח].

חציצה בחאיזות הכלי בשעת טבילתו

הטובל כלי רשאי להחזיקו בידו באופן רפו (ולא חיישינן שמא יחזיקו בכח ויבוא לידי חציצה). [שו"ע (סי' קצח סעי' כח), הטי"ז (ס"ק כז) והשו"ך (ס"ק לה)]. ומ"מ במקום שאפשר יתנונו מיד ליד בתוך המים, ואם אי אפשר בכך יש להרטיב הידים במי המקוה. ומ"מ עדיף להכניסו ברשת מחוררת. [לחוש לדעת הב"ח (אות כז) והלבו"ש (חושני דינים אות קצו, הביא בפתי"ש (שם ס"ק ד) שמחמירים בזה. ועי' בכל זה בשמעתא עמיקתא גליון קכ"ח].

בשרות המזון

אכילת מאכל בשר במסעדה שיש לה הכשר מפוקפק

מעיקר הדין מותר לאכול מאכל כשר או לשתות משקה כשר, במסעדה לא כשרה, או שהכשרה מפוקפק. אולם במקום שחושש שהרואים יבואו על ידו לידי מכשול, עליו להימנע מזה משום מראית העין, והכל לפי המקום והזמן. [הגר"י קמנצקי זצ"ל (ספר אמת ליעקב סי' תכה) ובשמעתא עמיקתא גליונות ד' וקמ"ט].

כוס שתייה שנפל בה זבוב

כוס קפה שנפל בה זבוב, יש להסיר הזבוב והשאר מותר אפי' אין רוב לבטל פליטת הזבוב. ובכלי ראשון ואין ששים המחמיר תבא עליו ברכה. [נעי' בשו"ע וברמ"א (סי' קז סעי' ב) ועי' במ"א (סי' קי' ש"ד שם) שכדבריהם חוגג העולם. ואף השו"ך (סי' קז ס"ק ז) המחמיר היינו בכלי או דהריב בסי' ס"ח (ס"ק כח) כתב דכלי שיש אכילתו בולע ומפליט. ועי' בפמ"א (המחמיר כהש"ך תבע"י). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון ק"ו].

שיש

המתארח בצימר וכדו' ורצונו להשתמש בשיש להנחת מאכלים "קרים", אם יש חשש שהשיש נאסר צריך להכשירו כדלהלן:

אם עתיד להשתמש בו באופן ארעי, כגון שמתארח רק יום א', די בניקוי יסודי לפני השימוש. ואם עתיד להשתמש בו באופן קבוע, כגון שמתארח שם כמה ימים, יש לכסותו או להכשירו (כמבואר בסמוך). [נעי' המקורות בדין שלחנות. ומש"כ שיש לכסות הוא ע"פ הרמ"א (סי' קכא סעי' ה) שחושש לרשעא ישתמש בחמין. אלא שבאמת בנ"ד שיש היתר דרוב תשמישו ועוד צדדים קיל טפי, ואכמ"ל].

ואם רוצה להשתמש בו להנחת מאכלים "רמיים", צריך להכשירו כדלהלן:

לבני אשכנז: ניתן להכשירו ע"י המתנה מעת לעת משימוש בחמים האחרון וניקוי (ואם אינו יודע מתי היה שימוש אחרון א"צ להמתין דסתם כלים אינן בן יומן), ויש לערות עליו רותחים מכלי ראשון (עדיף מקומקום חשמלי). אלא שיש סוגי שיש שעלולים להתקלקל ע"י עירוי מים רותחים (כגון שיש מאבן חברון או קיסר) ועל כן באופן זה יסמוך על הכיסוי בלבד. [נעי' בשו"ע (סי' תנא סעי' כ) ובמ"ב (שם). ועי' עוד ברמ"א (סעי' ו), במ"ב (ס"ק יט), באשרי האיש (יו"ד פ"ה אות לה) בשם הגר"ש"א זצ"ל ובאור לציון (ח"ג פ"י אות יא). ועי' עוד בשמעתא עמיקתא גליונות צ"ה ורנ"ט].

לבני ספרד: ניתן להכשירו ע"י המתנה מעת לעת משימוש האחרון וניקוי יסודי (ואם אינו יודע מתי היה שימוש אחרון א"צ להמתין דסתם כלים אבנ"י) או יכסנו. [נעי' במקורות דלעיל].

כיוור

לבני אשכנז: אם דעתו להשתמש בו בצופן די לו בניקוי בלבד. ואם דעתו להשתמש בו בחמים (יד סולדת בהם), לאחר המתנת מעת לעת מהשימוש האחרון בחמים יש להכשירו ע"י עירוי מכלי ראשון. ואם הוא עשוי מחומר שלא מועיל לו הכשר (כגון חרסינה), ישפוך עליו מים רותחים מכלי ראשון שלש פעמים. [נעי' שו"ע (שם סעי' כה), מ"ב (ס"ק מה וס"ק קנה), כה"ח (אות קב) ובאור לציון (ח"ג פ"י אות יא) ודעת האג"מ (יו"ד ח"א סי' מב מד"ה ולכן) שכיוור א"צ הכשר, ואכמ"ל. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון צ"ה].

תנור

תנור כשר שרוצה להכשירו מבשר לחלב או איפכא, יש להכשירו על ידי ניקוי וליבון קל, והיינו על ידי הדלקתו על חום גבוה לחצי שעה (ואם יש אפשרות לעשות כן על ידי הגריף עדיף כי גופו אינו נסתן). [הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש יו"ד פ"ה אות כח)]. ואף באופן שהתנור נטרף מחמת איסור, שיש מקום להקל על ידי בליבון קל, כיון שאינו נאסר אלא ע"י זיעה. [קשו"ע (פפ"פר בב"ח קונטרס הביאורים סי' ת). ומ"מ על הרשת ותבניות התנור לא יניח מאכלים אלא ע"י הפסק כלי. ויש מורים להחמיר בכה"ג, להצריך ליבון חמור. [ודעת האג"מ (ספר הגעלת כלים עמ' תמה) דב-375 דרגות צלזיוס סגי לזה]. ואם א"א להכשירו באופן זה, יעטוף המאכל והכלי (או התנור), ועדיף לעשות כן ע"י ב' כיסויים. [נעי' במקורות להלן בשימוש במקרוגל].

כיריים (גז, קרמיות ואינדוקציה)

כיריים אפילו במקום שיש חשש שהשתמשו בהם בדברים אסורים, אין צריכות הכשר, (וכל שכן המבערים שאין צריכין הכשר), ודי להם בניקוי יסודי אם לא מניחים עליהם אוכל באופן ישיר אלא על ידי הפסק כלי. [כמבואר במ"ב (סי' תנא ס"ק לד) ובאג"מ (יו"ד ח"א סי' נט). וכן פסק באור לציון (ח"ג פ"י אות א)]. וכן הדין בכיריים חשמליות (קרמיות או אינדוקציה) ויקפיד שהמשטח יהיה נקי בכל שימוש. [נעי' מש"כ בזה בס"ד בזה בגליונות ש"מ ושמ"ד בזה, ואע"פ שהתם החמורנו שאני הכא דאכסנאי הוא וע"כ יש להקל טפי כז אינו אלא שימוש ארעי. ועי' עוד בדרכ"ת (סי' צב ס"ק קפ), בתשובות והנהגות (ח"ב סי' שפז) ובאורחות רבינו (ח"ג עמ' נח אות לה). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קל"ג באורד].

שימוש במקרוגל

המתארח במלון וכדו', רשאי להשתמש במקרוגל שנאסר, או שהוא בשרי ורוצה להשתמש לחלבי (או להיפך), אחר ניקוי יסודי ועטיפת המאכל והכלי ע"י ב' כיסויים. [נעי' בשו"ע (סי' קח סעי' א) וברמ"א (סי' צב סעי' ח) שאם המאכל מכוסה אין חשש משום ריחא או זיעה. וא"כ בנ"ד אם מנקה את המקרוגל ומכסה את המאכל אין חשש. וכן הורה בעל האור לציון (דרשת וחקרת ח"ב יו"ד סי' ד אות ב) שמותר להשתמש במקרוגל בכה"ג. אולם באופן קבוע אין לנוח כן, עי' בחלכי"ש (פסח פ"ז הגה 44), באשרי האיש (פ"ה סוף אות א) ובמבית לוי (ח"ז עמ' כה חו"ג עמ' כב אות ס). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קמ"ב].

מנגל שצלו בשר מהכשר מפוקפק

רשת מנגל שנטרפה צריכה ליבון חמור. [שו"ע (סי' תנא סעי' ד)]. ועל כן יש לחממה ב-372 דרגות צלזיוס. [אג"מ (שם)]. ואם היא עלולה להתקלקל ע"י כך אין לה תקנה. [שו"ע (סי' תנא סעי' - ו)]. מיהו אם אינו יודע בבירור אם צלו בה בשר כשר כדבעי, והיא עלולה להתקלקל ע"י ליבון חמור (ואין באפשרותו להשיג רשת חדשה המתאימה למנגל), ינקנה ניקוי יסודי וילבנה בחום הכי גבוה. [לצאת דעת הפוסקים הסוברים דאמרין כבולעו כז פולטו בליבון]. ויניח כלי או רשת להפסיק בין האוכל לרשת. [נדבחה"ג הוי מכלי לכלי דלא בולע ללא רותב. ומקצת רותב העולל להכנס ביניהם הרי הוא נטרף ואינו חשיב רותב, ואכמ"ל. ואף לדעת הרמ"א (סי' צב) להחמיר מכלי לכלי אינו אלא חומרא בעלמא ובכה"ג שאינו אלא חשש וגם כבר הכשיר ע"י ליבון יש מקום להקל. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ח].

שלחן במקום ציבורי

הרוצה להשתמש בשלחן במקום ציבורי שלא מקפידים שם על כשרות, כגון בגנים או במטוס וכדו', עליו לכסותו ע"י מפה. ומ"מ אם אין לו מפה רשאי להניח עליהם דבר קר אפילו הוא לח, אחר שיקנה השלחן היטב. אבל אין להניח עליהם דברים חמים. [נעי' ברמ"א (סי' שט"ז סעי' ב) וטי"ז (ס"ק א), בנקה"כ (שם), בש"ך (ס"ק א), בתורת טהאת (כלל יז סוף דין ד) ובפמ"א (מ"י ס"ק ב). והארכנו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא קצ"ח].

